

ISSN 0013-2993

ГОДИНА / YEAR
LXV
КНИЖКА / BOOK
6 • 2020

Икономическа МИСЪЛ Economic Thought

БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ
ИНСТИТУТ ЗА ИКОНОМИЧЕСКИ ИЗСЛЕДВАНИЯ

BULGARIAN ACADEMY OF SCIENCES
ECONOMIC RESEARCH INSTITUTE

СЪДЪРЖАНИЕ

CONTENTS

Спартак Керемидчиев, Мирослав Неделчев	Чуждестранни модели и политики за държавните предприятия.....	3
Spartak Keremidchiev, Miroslav Nedelchev	Foreign models and policies for state-owned enterprises....	15
Магдалена Влахова-Велева	Ефектът на еврото върху търговията.....	26
Magdalena Vlahova-Veleva	The Euro 's effect on trade.....	46
КОМЕНТАРИ / COMMENTS		
Хенрик Егберт, Теодор Седларски	Основи на съвременната икономика: Джоан Робинсън и лявото кейнсианство – Марксово влияние, но не и марксизъм.....	66
Henrik Egbert, Teodor Sedlarski	Foundations of contemporary economics: Joan Robinson and left Keynesianism – Marx, but not Marxism ***	
	Нобелова награда за постижения в областта на ико- номическите науки за 2020 г.....	75
	The 2020 Nobel Prize in Economics ***	
Пано Лулански	Професор Никола Великов – осмислено дълголетие с творческа отдаденост.....	116
Pano Loulanski	Professor Nikola Velikov – meaningful longevity with creative dedication ***	
	Годишно съдържание на сп. „Икономическа мисъл”... Annual contents of Economic Thought Journal.....	119 121

EDITORIAL BOARD

Prof. LIUDMIL PETKOV, Dr. Ec. Scs. - Editor-in-chief (Economic Research Institute at BAS), **Prof. STATTY STATTEV, Dr. Ec. Scs.** - Deputy Editor-in-chief (University of National and World Economy), **Prof. VALENTIN GOEV, PhD** (University of National and World Economy), **Prof. VESSELIN MINTCHEV, PhD** (Economic Research Institute at BAS), **Prof. GANCHO GANCHEV, PhD** (South-West University "Neofit Rilski"), **Prof. GARABED MINASSIAN, Dr. Ec. Scs.** (Economic Research Institute at BAS), **Prof. DARINA RUSCHEVA, PhD** (Economic Research Institute at BAS), **Prof. ZOYA MLADENOVA, PhD** (University of Economics - Varna), **Prof. YORDAN HRISTOSKOV, PhD** (Economic Research Institute at BAS), **Prof. JOSIF ILIEV, Dr. Ec. Scs.** (University of National and World Economy), **Assoc. Prof. KRISTIAN HADJIEV, PhD** (New Bulgarian University), **Prof. POBEDA LOUKANOVA, PhD** (Economic Research Institute at BAS), **Prof. ROSSITSA RANGELOVA, Dr. Ec. Scs.** (Economic Research Institute at BAS), **Prof. ROSSITSA CHOBANOVA, Dr. Ec. Scs.** (Economic Research Institute at BAS), **Prof. RUMEN BRUSARSKI, PhD** (University of National and World Economy), **Assoc. Prof. TSVETAN KOTSEV, PhD** (European Higher School of Economics and Management - Plovdiv)

EDITORIAL COUNCIL

Prof. ANTONIO SÁNCHEZ ANDRÉS, PhD (Universidad de Valencia), **Prof. BORISLAV BORISSOV, PhD** (University of National and World Economy), **Acad. Prof. VALERIY M. GEETS, Dr. Ec. Scs.** (Institut po ikonomika i prognozirane pri NANU - Ukraina), **Prof. VENIAMIN N. LIVCHITS, Dr. Ec. Scs.** (Institute for Systems Analysis - Russian Academy of Sciences), **Prof. JACQUES VILROKX, PhD** (Free University of Brussels), **Prof. YORGOS RIZOPOULOS, PhD** (Université Paris 7 Diderot), **Prof. ILIA BALABANOV, Dr. Ec. Scs.** (Economic Research Institute at BAS), **Prof. Dr. LUCIAN-LIVIU ALBU** (Institute for Economic Forecasting - Bucharest), **Prof. LIUBEN KIREV, PhD** (Academy of Economics "D.A. Tzenov" - Svishtov), **Prof. MARIANA MIHAILOVA, PhD** (European Higher School of Economics and Management - Plovdiv), **Prof. Dr. MIRJANA RADOVIC-MARKOVIC** (Institute of Economic Sciences - Belgrade), **Prof. PLAMEN ILIEV, PhD** (University of Economics - Varna), **Prof. TEODOR SEDLARSKI, PhD** (Sofia University "St. Kl. Ohridski"), **Prof. FUSAO ITO, PhD** (Tohoku University - Sendai, Japan), **Prof. YURY YAKUTIN, Dr. Ec. Scs.** (Gosudarstvennyy Universitet Upravleniya - Moscow)

Editor-in-charge **HRISTO ANGELOV**, Editor **NOEMZAR MARINOVA**, Editor in English **KALIOPA GORCHEVA**

Address of the editorial office: Sofia 1040, 3, Aksakov Street

Tel. (02) 810-40-37; Fax 988-21-08

<http://www.iki.bas.bg>; E-mail: econth@iki.bas.bg; ineco@iki.bas.bg

© ECONOMIC RESEARCH INSTITUTE AT BAS

2020

c/o Jusautor, Sofia

All rights reserved! No part of this issue may be copied, reproduced or transmitted in any form or by any means without prior written permission.

The journal is published with the support of the University of National and World Economy

UNWE Printing House

Проф. д-р Хенрик Егберт*, проф. д-р Теодор Седларски**

ОСНОВИ НА СЪВРЕМЕННАТА ИКОНОМИКА: ДЖОАН РОБИНСЪН И ЛЯВОТО КЕЙНСИАНСТВО – МАРКСОВО ВЛИЯНИЕ, НО НЕ И МАРКСИЗЪМ

Джоан Робинсън (1903-1983) е забележителен кеймбриджки икономист в множество отношения. Тя е част от интелектуалния кръг около Джон Мейнард Кейнс, обсъжда с него работни варианти на „Общата теория“ още в началото на 30-те години на XX век, а по-късно се превръща във важен застъпник на идеите му. Първият ѝ значим труд е „Теория на несъвършената конкуренция“, в който Робинсън излага модела, превърнал се в стандартен за описанието на реалните пазари в противовес на модела на съвършената конкуренция. Работата ѝ върху Маркс присъединява част от идеите му към конвенционалното икономическо познание, разграничавайки се напълно от идеологическия марксизъм. Заради пристрастията ѝ към левите икономически идеи, споровете с неокласическите ортодоксални икономисти, както и поради това, че защитава комунистическите режими след Втората световна война, Робинсън е смятана за един от най-противоречивите икономисти на времето си.¹

Ключови думи: Джоан Робинсън; несъвършена конкуренция; ляво кейнсианство; Маркс; Кейнс

Джоан Робинсън (1903-1983) е най-известната и влиятелна жена икономист на отминалото двадесето столетие. Името ѝ е тясно свързано с последващото развитие и защитата на Кейнсовата теория. С анализите си на дългосрочното управление на конюнктурата и приносите си към теорията на растежа тя формира в значителна степен т.нар. *ляво кейнсианство*. Същевременно обаче лявата ѝ политическа ангажираност и положителното ѝ отношение към комунистическите режими в Китай и Северна Корея ѝ придават статут на много противоречив социален учен.

* Университет за приложни науки Анхалт, Германия, henrik.egbert@hs-anhalt.de

** СУ „Св. Кл. Охридски“, Стопански факултет, катедра „Икономика“, sedlarski@uni-sofia.bg

¹ Prof. Henrik Egbert, PhD, Prof. Teodor Sedlarski, PhD. FOUNDATIONS OF CONTEMPORARY ECONOMICS: JOAN ROBINSON AND LEFT KEYNESIANISM – MARX, BUT NOT MARXISM. *Summary:* Joan Robinson (1903-1983) is an outstanding Cambridge economist in a variety of aspects. Being a member of the inner circle around Keynes and discussing with him drafts of the „General Theory“ in the early 1930s, she became an ardent defender of Keynes' original ideas. Her first major work is the „Theory of Imperfect Competition“, which became the standard model for depicting real markets as compared to the model of perfect competition. Her work on Marx reintegrated part of his ideas into economic thought while rejecting ideological Marxism. Due to her favoritism of left ideas, her disputes with neoclassical or orthodox economists, and her advocacy of communist regimes after the Second World War, Robinson is also regarded as one of the most controversial economists of her time. *Keywords:* Joan Robinson; Imperfect Competition; Left Keynesianism; Marx; Keynes.

Джоан Вайълет Морис е родена през 1903 г. в Камберли, Съри. Дъщеря е на британския генерал Фредерик Морис. От 1922 до 1925 г. следва икономика в колежа Гъртън в Кеймбридж, но без особен ентузиазъм. През 1926 г. се омъжва за икономиста Остин Робинсън (1897-1993). Следващите две години семейство Робинсън прекарва в британска Индия, където Остин обучава един индийски махараджа. Впоследствие се връщат в Кеймбридж и през 1929 г. започва да преподава в Кеймбриджкия университет В началото на 30-те години на ХХ век там четат лекции Артър Сесил Пигу, Пиеро Срафа, Джон Мейнард Кейнс, Денис Робертсън и Джералд Шоув.²

В Кеймбридж Джоан Робинсън пише първия си значим труд в областта на икономическата теория. В противовес на неокласическия икономически модел на свършената конкуренция тя развива модела на *несвършената конкуренция* (Robinson, 1933). Изходен момент в него е реалистичното допускане, че фирмите лесно могат да придобият монополно положение на определени пазари, тъй като богатата невинаги са свършени заместители. Заедно с развития по-рано, но публикуван едва през 1933 г. в САЩ принос на Чембърлин (Chamberlin, 1933) нейният модел на монополистичната конкуренция и до днес е изучаван в университетските курсове по икономика като реалистичен модел на пазарите с фокус върху фирмите и пазарното ценообразуване. Книгата на Робинсън ѝ осигурява пробив в икономическата наука, както и сериозно международно признание и дългосрочно внимание към нейната работа.

В началото на 30-те години на ХХ век Джон Мейнард Кейнс развива в Кеймбридж революционните си икономически идеи (срв. със Седларски, 2016). Робинсън попада в неформалния кръг на т.нар. *Cambridge Circus* – група от икономисти около Кейнс, с които той обсъжда основната концепция на „Общата теория“ (Keynes, 1936) преди публикуването ѝ (Harcourt, 2005) и чиято критика използва за усъвършенстване и разширяване на идеите си. Осъзнавайки отрано основополагащия характер на теорията му, Робинсън се превръща в един от близките съратници на Кейнс и до края на живота си остава свързана с първоначалните му идеи, като допринася съществено за тяхното разпространение. Написва учебника „*Въведение в теорията на заетостта*“ (Robinson, 1937) като опростено представяне на „*Общата теория*“ и обогатява Кейнсовата теория с дългосрочни анализи, адаптирайки я към неиндустриализираните стопанства.

През 1937 г. Робинсън става главен асистент, а през 1949 г. и доцент в Кеймбридж. По време на Втората световна война тя подпомага дейността на различни правителствени комитети. Посещава Съветския съюз, Китай, Индия и е на мнение, че централното планиране може да се окаже важно за икономическото развитие. След войната, през 1948 г., става член на британската монополна комисия. Значимото ѝ икономическо творчество нараства през десетилетията.

² Aslanbeigui и Oakes (2009) представят в работата си онази част от биографията на Робинсън, в която чрез стратегически ходове тя успява да се утвърди в Кеймбридж (срв. също с Harcourt, 2005). Достъпно въведение в научното ѝ творчество предлагат Gram и Walsh (1983) и Harcourt (1995).

Под влиянието на Михал Калецки (Robinson, 1977) Робинсън започва да се занимава задълбочено с Маркс (Harcourt, Kriesler, 2011). В книгата си „*Очерк по Марксозна икономика*“ (Robinson, 1942) тя отделя аспектите на философията на Карл Маркс, които смята за полезни за икономическата теория. В най-важното си произведение „*Натрупването на капитал*“ (Robinson, 1956) Робинсън допълва краткосрочните модели на Кейнс с въвеждането на дълъг период. Тази работа заедно с „*Есета по теория на икономическия растеж*“ (Robinson, 1962) формират основата на развитата по-късно съвместно с Николас Калдор *кеймбриджка теория на растежа* (*Cambridge Growth Theory*) (срв. с Ramanathan, 1985, p. 220-243). Робинсън става член на Британската академия през 1958 г., а през 1965 г. след пенсионирането на съпруга ѝ Остин е назначена за професор в колежа Гъртън в Кеймбриджкия университет.

От 40-те години на XX век Джоан Робинсън се ориентира политически все повече вляво. Пътува редовно до социалистически държави, често до Китай и Индия. Описва положително маоистката Културна революция и хвали добрите намерения на комунистическия партиен лидер Мао Дзъдун (Robinson, Adler 1958; Robinson, 1969), а на политиката на Северна Корея гледа като на сериозен икономически успех (Robinson, 1965). Заради голямата обвързаност на работата ѝ с Маркс и лявата ѝ политическа ориентация нейните възгледи са приемани като силно противоречиви от колегите ѝ. В обръщението си в памет на Ричард Т. Ели към Американската икономическа асоциация през 1971 г. Робинсън формулира една от централните нормативни идеи на лявото кейнсианство – конюнктурната стопанска политика трябва да бъде социално смислена и е важно не само държавата да инвестира, а е от особено значение точно в кои сектори (Robinson, 1972).

В научната си работа Джоан Робинсън винаги има за цел да приближи икономическата теория до наблюдаемата действителност и да я представи по общодостъпен начин. Критикува неокласическите (ортодоксални) модели и подходи за това, че извън техния фокус остават централни проблеми на реалността. До края на живота си тя вижда тези проблеми в икономически по-слабо развитите стопанства. Поради вниманието ѝ към стопанската действителност за Робинсън индивидуалните *интереси* на актьорите, въпросите на политическата *власт* и *разпределението* ѝ между икономическите агенти винаги са важни елементи на нейната работа.

Джоан Робинсън публикува над 440 научни съчинения – книги и статии (за преглед на изследователските ѝ полета срв. с Gibson, 2005). По-нататък представяме накратко два от най-значимите ѝ приноси: теорията на несъвършената конкуренция и лявото кейнсианство.

Теория на несъвършената конкуренция

Няма окончателна яснота относно авторството на идеите, които правят Робинсън светкавично популярна в икономическия дискурс от двете страни

на Атлантика след публикуването на „*Икономиката на несъвършената конкуренция*“ (Robinson, 1933). Aslanbeigui и Oakes (2009, p. 36-42) показват, че значителен принос в генерирането на идеите и в разработването им имат Ричард Кан, Остин Робинсън и техният студент Чарлз Гифърд. Книгата представлява критика на неокласическата пазарна теория на Алфред Маршал, който умира през 1924 г. Робинсън използва фундаменталната критика на Пиеро Срафа (1926) към неокласическите допускания относно конкурентния пазар (Aslanbeigui, Oakes, 2009, p. 19; вж. също Harcourt, 2005). В неокласиката се изхожда от разбирането за съществуването на съвършено информирани актьори на съвършено конкурентни пазари. Хипотезата е, че множество малки компании произвеждат хомогенни блага, т.е. пълни заместители. Фирмите определят цени, равни на пределните си разходи, заплатите съответстват на пределния продукт от труда и не се реализират никакви печалби. Като следствие от тези допускания в моделите пазарите се изчистват, т.е. налице е алокативна ефективност. Противоположният модел на съвършено конкурентните пазари са монополните пазари, на които компанията има доминиращо положение и могат да определят цени над нивото на пределните си разходи.

Моделът на съвършено конкурентния пазар явно противоречи на действителността, в която няма такива – пазарите по правило не се изчистват, а благата не са хомогенни. Аргументацията на Робинсън започва от проблема за размера на фирмите. В общия случай на стоковите пазари са активни не множество малки предприятия, а средни и големи компании, съответно концерни. Те се стремят да увеличават печалбите си, като изискват от потребителите да плащат по-скъпо от равновесната цена на хипотетичния съвършено конкурентен пазар. Същевременно дават на служителите си по-ниски заплати от стойността на техния пределен продукт на хипотетичния съвършен пазар на труда. Причината това да е възможно е, че фирмите осъществяват продуктови иновации. В този случай те вече не произвеждат хомогенни стоки, а чрез малки промени в продуктите си предлагат несъвършени заместители и ако постигнат успех, на практика придобиват монополно положение по отношение на продаваните от тях блага. Те се опитват да създадат пазарни структури, които се отклоняват от съвършено конкурентния пазар. От перспективата на предприятията дори е необходимо формирането на несъвършено конкурентни пазари за хетерогенни блага, за да могат въобще да бъдат реализирани положителни печалби (срв. също с Chamberlin, 1933). Колкото повече вариации на продуктите бъдат създадени, толкова повече пазари с монополистична структура ще възникнат като следствие. Въпреки това на всеки пазар съществува ограничена конкуренция, тъй като предлаганите блага все пак са заместители, макар и непълни. Фирмите могат да изискват монополната цена само краткосрочно, преди конкуренти да започнат да предлагат идентични продукти. В резултат от появата на имитатори монополните ренти се стопяват и отново се стига до конкурентни пазари, на които предприятията се стараят да въвеждат иновации. Този модел на различните пазарни структури се изучава и днес в стандартните

учебници по икономика – с него Робинсън създава един от основните компоненти на фирмената теория, обясняваща как на практика се формират цените.

В действителност в книгата тя успява да постигне още един резултат. Робинсън не спира с изследването на пазарите на блага, а изучава също и трудовите пазари. Често фирмите, господстващи на пазарите на блага, имат власт и на трудовите пазари. На някои от тях предприятията са монополно търсещи работна ръка и така могат да избират сред множество потенциални служители, предлагащи труда си. Компаниите използват тази преговорна сила, за да наложат заплати под нивото на конкурентните равновесни пазарни възнаграждения, отговарящи на стойността на пределния продукт от труда. За такъв вид монопол на търсенето Робинсън въвежда понятието „*монопсон*“ (англ. *monopsony*). Така тя обвързва теоретично пазарите на блага и на труд. Според нея колкото по-голяма е една фирма, толкова повече власт има тя както на пазара на блага, така и на този на труд.

Анализът на Робинсън на трудовите пазари е основополагащ принос в това произведение и играе съществена роля в по-късното ѝ творчество. Нейният подход става широко разпознаваем още през 1933 г. – работниците са експлоатирани от фирмите, като им се заплаща по-малко от стойността на пределния продукт на труда, тъй като пазарните структури позволяват това. Според Робинсън дори едно увеличение на заплатите обаче – например като следствие от синдикални действия, не би донесло особена полза за работниците, понеже при пазарната структура на несъвършената конкуренция цените на стоките могат да бъдат повишени и така да се компенсира нарастването на заплатите. В аргументацията си тя използва още и нормативното понятие „експлоатация на труда“.

„*Икономиката на несъвършената конкуренция*“ носи голямо признание на Робинсън в научните среди и е важна стъпка в развитието на теорията на пазара в рамките на фирмената теория. След публикуването ѝ цената вече не се разглежда като задавана екзогенно от пазарите, а е общоприето разбирането, че е необходима теория, обясняваща нейното определяне. В действителност обаче в повечето отзиви за книгата са пропуснати важният анализ на взаимовръзката между пазарите на блага и на труд, както и резултатът, че пазарната структура на пазарите на стоки и услуги причинява неравновесия на трудовите пазари. Самата авторка по-късно коментира критично това свое произведение, смятайки, че е съобразено прекалено много с неокласическата равновесна теория (Robinson, 1953). През следващите четири десетилетия тя все повече се посвещава на леви икономически идеи.

Маркс, но не и марксизъм, или идеята за лявото кейнсианство

Икономически и политически Джоан Робинсън се позиционира вляво. В икономиката тя защитава позициите на направлението, по-късно станало популярно като *ляво кейнсианство*, което се разграничава рязко както от догматичния марксизъм, така и от формите на „мекото“ кейнсианство, предлагащо възможността да бъде интегрирано в една обща равновесна теория. В своя

„Очерк по Марксова икономика“ (Robinson, 1942) Робинсън предлага отличен (и провокативен) икономически анализ на теорията на Маркс, който продължава в може би най-важната си книга „*Натрупването на капитал*“ (Robinson, 1956). Тя отграничава икономическата теория на Маркс от догматичните и политизирани марксистки учения, разработвайки икономическата есенция от Марксовата философия и правейки Маркс четим и разбираем. В едно интервю от 1977 г. Робинсън описва Маркс като най-великия икономист (вж. Pizano 2009, р. 102-105), но критикува решително *марксизма* – тя е на мнение, че идеите на Маркс са погребани под догматична идеология. Работата ѝ е отхвърлена от ортодоксалните марксисти.

В анализа си Робинсън приема, че Маркс формулира хипотези, които могат да бъдат проверени в действителността. Наистина множество от тези хипотези днес не издържат проверката и могат да бъдат отхвърлени, но това не означава автоматично, че Маркс не е прав по принцип. Ето защо според Робинсън е необходимо различно структуриране на аргументацията му – гледна точка, която очевидно представлява провокация за всеки догматичен марксист. Един от примерите, които тя привежда (Robinson, 1942; вж. Pizano, 2009, р. 102-105), е твърдението на Маркс, че при капитализма работниците непрекъснато обедняват. Тъй като в действителност обаче това не се случва, хипотезата може да се смята за отхвърлена. В капиталистическите системи се наблюдава по-скоро нарастване на производителността на труда, което води до повишаващи се реални възнаграждения и благосъстояние, вкл. и за работниците. Условиата на живот на бедните по света се подобряват значително вследствие на натрупването на капитал. По същия начин Марксовата хипотеза за *стъпаловидното развитие* не намира потвърждение, тъй като, противно на очакванията, социализмът се утвърждава в индустриално по-слабо развити страни без капиталистически икономики, но не и в индустриализираните държави.

Робинсън обаче възприема други аспекти от теорията на Маркс и ги свързва в последователна критика на неокласическата теория. Докато последната се фокусира върху равновесните състояния на пазарите, Робинсън изхожда от емпирично наблюдаемото постоянно неравновесие на трудовите пазари. Подобно на Маркс, тя аргументира, че фирмите нямат интерес от пълна заетост в икономиката, съответно са заинтересувани от наличието на безработица. Безработицата помага за дисциплинирането на работниците, които в много случаи са принудени да продават труда си на един работодател, монополизиран търсенето на работна ръка. Работодателят като *монопсонист* може да предлага заплата под стойността на пределния продукт на труда само когато съществува безработица, т.е. *резервна армия от работници*. Така в капиталистическата система безработицата изпълнява важната задача да дисциплинира труда (работниците) и да осигурява печалби (Robinson, 1942).

В книгата си „*Натрупването на капитал*“ (Robinson, 1956) Робинсън стъпва на един важен резултат от „*Общата теория*“ на Кейнс, който има заслуга за пробива в статистическия анализ на класиката. Той въвежда времевото измере-

ние под формата на настояще и бъдеще, за което актьорите формират очаквания. Кейнс е в състояние да обясни безработицата като пазарно неравновесие, но при това изхожда от постоянен капиталов запас и изследва краткосрочни процеси на напасване. Робинсън продължава работата му оттук, като се опитва да разшири приложимостта на Кейнсовата теория с възможността да се моделира икономическото развитие в дългосрочен период. За тази цел тя обогатява теоретичните начини за натрупване на капитал и взема под внимание технологичния напредък. Заключениеето ѝ е, че за да е налице дългосрочна траектория на растежа, работната сила, технологичното равнище и потенциалът на производството трябва да нарастват в еднаква степен. Книгата е ранен принос към икономическата теория на растежа и същевременно излага алтернативен модел на неокласическите постановки.

Също толкова решително, колкото се разграничава от идеологията на марксизма, Джоан Робинсън се противопоставя на интегрирането на Кейнсовата „Обща теория“ в неокласическата конвенционална равновесна теория. Кейнс е показал един неудобен за икономическата наука резултат – пазарът на труд може да бъде дългосрочно в неравновесие дори при гъвкави заплати и при условие че същевременно паричният и капиталовият пазар се намират в равновесие. Модилиани допълва паричния и стоковия пазар в Кейнсовата теория с неокласически пазар на труда (Modigliani, 1944). Следствие от това свързване на двете теории е лесното достигане в неговия модел на състояние на пълна заетост, т.е. унищожен е основният резултат от анализа на Кейнс. Превземането на Кейнсовата теория от неокласиката става известно като „неокласически синтез“ (Hicks, 1937; Samuelson, 1955). Държавата е понижена до „ремонтна станция“ за пазара, която се намесва краткосрочно винаги когато пазарът (т.е. резултатът от действията на частните фирми) не може да се придвижи до равновесие. Поглъщането на Кейнсовата теория от неокласиката се е утвърдило и от десетилетия се преподава под формата на известния IS-LM модел като стандартно икономическо знание и се прилага като активна стопанска политика в Европа и в Америка.

Робинсън отрича още от началото тази форма на завладяване на Кейнсовите идеи от неокласическата ортодоксия и я определя като „*нечисто кейнсианство*“ (англ. „*Bastard-Keynesianism*“, вж. Robinson, 1971). Според нея неокласическият синтез прикрива централния проблем, че трудовите пазари са по правило в неравновесие. Като насрещен проект на нечистото кейнсианство Робинсън развива лявото кейнсианство.

Фактът, че Кейнсовата „Обща теория“ и понятието „кейнсианство“ на практика са овладяни от неокласиците и са използвани като част от неокласическия пазарно доминиран подход, е преоткрит от множество икономисти едва с появата на работата на Лейонхувуд (Leijonhufvud, 1967) „*Кейнс и кейнсианците*“ (срв. с Harvey, 2016 за обзор на основните постулати на *посткейнсианската школа*). Това, което от средата на 40-те години XX век е определяно като кейнсианство, е по същество неокласика. Робинсън представя своята идея за

нормативното ляво кейнсианство в доклада си пред Американската икономическа асоциация (Robinson, 1972), в който посочва, че конюнктурната политика трябва бъде смислена в социален план. Важно е как държавата се намесва в икономиката и кои блага се произвеждат. Робинсън например критикува практиката да се създават търсене и нови работни места чрез инвестиции в производството на оръжия, а държавните инвестиции да са безсмислени в обществено отношение. Важен икономически въпрос, който не бива да бъде пренебрегван, е в кои области държавата трябва да инвестира. Високата цена, която обществото плаща за оръжейната индустрия или като следствие от голямото неравенство, също трябва да се вземе под внимание. Тази тематика играе съществена роля в стопанския дискурс и в днешно време – тя може да бъде разпозната например в дебатите за насърчаването на зелените инвестиции.

*

Творчеството на Джоан Робинсън оказва значително влияние върху развитието на икономическата теория и върху интерпретацията и разпространението на икономическите идеи на Кейнс. Силното присъствие на Робинсън в Кеймбридж намира отражение и в началните етапи от еволюцията на теорията на растежа. Прозренията ѝ за несъвършената конкуренция и днес се числят към канона на теорията на пазара. Книгата „Очерк по Марксова икономика“ е опит в икономическата теория да бъдат интегрирани поставени от Маркс въпроси и все още е интересно четиво. Анализът на Робинсън е безкомпромисен и винаги е подтикван от стремежа към приближаване на икономическата теория до действителността. На преден план в нейните търсения стоят проблемите на бедността и развитието, а вниманието ѝ винаги е ориентирано към дългосрочните икономически перспективи. Сред нейните най-известни ученици са Амартя Сен (Нобелова награда през 1998 г.) и Манмохан Синг (министър-председател на Индия, 2004-2014 г.). Робинсън е номинирана неколккратно за Нобеловата награда по икономика, но никога не я получава.

Използвана литература:

Aslanbeigui, N., G. Oakes (2009). *The Provocative Joan Robinson*. Durham: Duke University Press.

Chamberlin, E. H. (1933). *The Theory of Monopolistic Competition*. Cambridge: Harvard University Press.

Gibson, B. (ed.) (2005). *Joan Robinson's Economics: A Centennial Celebration*. Cheltenham: Edward Elgar.

Gram, H., V. Walsh (1983). Joan Robinson's economics in retrospect. *Journal of Economic Literature* 21(2), pp. 518-550.

Harcourt, G. C. (2005). Joan Robinson and her circle. In: *Gibson, B. (ed.). Joan Robinson's Economics: A Centennial Celebration*. Cheltenham: Edward Elgar, pp. 15-27.

Harcourt, G. C. (1995). Obituary: Joan Robinson 1903-1983. *Economic Journal* 105(432), pp. 1228-1243.

Harcourt G. C., P. Kriesler (2011). The influence of Michał Kalecki on Joan Robinson's approach to economics. In: *Arestis, P. (ed.). Microeconomics, Macroeconomics and Economic Policy*. London: Palgrave Macmillan, pp. 184-196.

Harvey, J. T. (2016). An introduction to Post-Keynesian Economics. *American Economist* 61(2), pp. 140-156.

Hicks, J. (1937). Mr. Keynes and the 'Classics': A suggested interpretation. *Econometrica*, 5(2), pp. 147-159.

Keynes, J. M. (1936). *The General Theory of Employment, Interest, and Money*. London: Macmillan.

Leijonhufvud, A. (1967). Keynes and the Keynesians. *American Economic Review: Papers and Proceedings* 57(2), pp. 401-410.

Modigliani, F. (1944). Liquidity preference and the theory of interest and money. *Econometrica* 12(1), pp. 45-88.

Pizano, D. (2009). *Conversations with Great Economists*. New York: Jorge Pinto Books.

Ramanathan, R. (1985). *Introduction to the Theory of Economic Growth*. Berlin: Springer.

Robinson, J. (1977). Michał Kalecki on the economics of capitalism. *Oxford Bulletin of Economics and Statistics* 39(1), pp. 7-17.

Robinson, J. (1972). The second crisis of economic theory. *American Economic Review* 62(1/2), pp. 1-10.

Robinson, J. (1971). *Economic Heresies: Some Old Fashioned Questions in Economic Theory*. New York: Basic Books.

Robinson, J. V. (1969). *The Cultural Revolution in China*, Baltimore: Penguin Books.

Robinson, J. V. (1965). Korean miracle. *Monthly Review* 19(9), pp. 541-549.

Robinson, J. V. (1962). *Essays in the Theory of Economic Growth*. London: Macmillan.

Robinson, J. V. (1956). *The Accumulation of Capital*. London: Macmillan.

Robinson, J. V. (1953). Imperfect competition revisited. *Economic Journal*, 63(251), pp. 579-593.

Robinson, J. V. (1942). *An Essay on Marxian Economics*. London: Macmillan.

Robinson, J. V. (1937). *Introduction to the Theory of Employment*. London: Macmillan.

Robinson, J. V. (1933). *The Economics of Imperfect Competition*. London: Macmillan.

Robinson, J. V., S. Adler (1958). *China. An Economic Perspective*. London: Fabian International Bureau.

Samuelson, P. (1955). *Economics. An Introductory Analysis* (third edition). New York: McGraw-Hill.

Sraffa, P. (1926). The laws of returns under competitive conditions. *Economic Journal* 35(144), pp. 535-550.

3.02.2020 г.